

(biên) - PHẠM THÀNH NGHỊ

TÂM LÝ HỌC

SƯ PHẠM ĐẠI HỌC

SP

NHA XUẤT BẢN ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

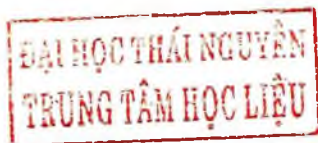
NGUYỄN THẠC (Chủ biên) – PHẠM THÀNH NGHỊ

27045
118A

TÂM LÝ HỌC

SƯ PHẠM ĐẠI HỌC

(In lần thứ ba, có chỉnh lý)

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

UNIVERSITY OF EDUCATION PUBLISHING HOUSE

TÂM LÝ HỌC SƯ PHẠM ĐẠI HỌC

Tác giả: NGUYỄN THẠCH (Chủ biên) – PHẠM THÀNH NGHĨ

Sách được xuất bản theo chỉ đạo biên soạn của Trường Đại học Sư phạm Hà Nội
phục vụ công tác đào tạo Sau đại học

Mã sách quốc tế: ISBN 978-604-54-1452-1

Bản quyền xuất bản thuộc về Nhà xuất bản Đại học Sư phạm.
Mọi hình thức sao chép hay phát hành mà không có sự cho phép bằng văn bản
của Nhà xuất bản Đại học Sư phạm đều là vi phạm pháp luật.

*Chúng tôi luôn mong muốn nhận được những ý kiến đóng góp
của quý vị độc giả để sách ngày càng hoàn thiện hơn.
Mọi góp ý về sách, liên hệ về bản thảo và dịch vụ bản quyền
xin vui lòng gửi về địa chỉ email: kehoach@nxbdhsp.edu.vn*

Mã số: 01.01.21/22 – ĐH 2014

MỤC LỤC

Trang

LỜI NÓI ĐẦU.....	5
------------------	---

LỜI GIỚI THIỆU.....	7
---------------------	---

Chương I. KHÁI QUÁT CHUNG

VỀ TÂM LÝ HỌC SƯ PHẠM ĐẠI HỌC	9
-------------------------------------	---

1. Sơ lược lịch sử phát triển Tâm lý học lứa tuổi và Tâm lý học sư phạm
2. Những điều kiện khách quan làm nảy sinh Tâm lý học sư phạm đại học.....
3. Đối tượng, nhiệm vụ của Tâm lý học sư phạm đại học
4. Phương pháp nghiên cứu của Tâm lý học sư phạm đại học.....

Chương II. CƠ SỞ TÂM LÝ HỌC

CỦA CÔNG TÁC GIÁO DỤC SINH VIÊN	45
---------------------------------------	----

1. Đặc điểm tâm lý lứa tuổi sinh viên
2. Một số đặc điểm nhân cách của sinh viên hiện đại

Chương III. ĐẶC ĐIỂM TÂM LÝ

CÁC DẠNG HOẠT ĐỘNG CƠ BẢN CỦA SINH VIÊN.....	96
---	----

1. Hoạt động nhận thức và các quy luật của nó
2. Hoạt động học tập của sinh viên
3. Đặc điểm tâm lý hoạt động nghiên cứu khoa học của sinh viên.....
4. Hoạt động chính trị - xã hội của sinh viên

Chương IV. MỘT SỐ CƠ SỞ TÂM LÝ HỌC	
CỦA HOẠT ĐỘNG DẠY HỌC Ở ĐẠI HỌC	131
1. Vấn đề tích cực hoá hoạt động nhận thức của sinh viên ...	131
2. Cơ sở tâm lý học của dạy học nêu vấn đề	136
3. Cơ sở tâm lý học của dạy học chương trình hoá	142
4. Trò chơi trong dạy học	150
5. Công nghệ hiện đại ngày nay và dạy học trong trường đại học.....	152
6. Đặc điểm cá nhân và dạy học.....	155

Chương V. NHÂN CÁCH VÀ HOẠT ĐỘNG	
CỦA NGƯỜI CÁN BỘ GIẢNG DẠY ĐẠI HỌC	162
1. Những phẩm chất nghề nghiệp của nhân cách người cán bộ giảng dạy.....	162
2. Đặc điểm tâm lý hoạt động giảng dạy và nghiên cứu khoa học của người cán bộ giảng dạy	167
3. Tâm lý học về giao tiếp sư phạm trong trường đại học.....	175
TÀI LIỆU THAM KHẢO	192

LỜI NÓI ĐẦU

Tâm lí học su phạm đại học là một giáo trình được viết nhằm phục vụ cho chuyên đề Tâm lí học su phạm đại học thuộc chương trình đào tạo Cao học đã được Bộ Giáo dục và Đào tạo duyệt cho Trường Đại học Sư phạm Hà Nội và Viện Nghiên cứu Đại học và Giáo dục chuyên nghiệp trước đây (nay là Viện Chiến lược và Chương trình giáo dục).

Đây là lí luận khoa học su phạm cơ bản nên vẫn còn nguyên giá trị làm cơ sở khoa học cho hoạt động giáo dục và giảng dạy đại học hiện nay.

Từ năm 1992 cho tới nay, sách đã được thường xuyên sử dụng trong đào tạo chuyên ngành Tâm lí học và Lí luận giảng dạy đại học cho những trường đại học và các viện có đào tạo chuyên ngành này.

Sách cũng đã được sử dụng để bồi dưỡng tri thức tâm lí học cho cán bộ, giảng viên trẻ của các trường đại học, học viện như: Đại học Luật, Đại học Kinh tế quốc dân, Đại học Thương mại, Học viện An ninh, Học viện Báo chí và Tuyên truyền v.v...

Hiện nay, nhu cầu học tập – nghiên cứu vấn đề Tâm lí học su phạm đại học ngày càng gia tăng, vì vậy sách được tái bản sẽ đáp ứng kịp thời nhu cầu giảng dạy và học tập trong trường đại học.

Để cập nhật những tri thức mới nhất, chúng tôi đã cố gắng chỉnh sửa, bổ sung những kết quả nghiên cứu trong các luận án tiến sĩ nghiên cứu về đặc điểm tâm lí sinh viên dưới sự hướng dẫn của chúng tôi và những cán bộ khoa học khác trong những năm gần đây.

Giáo trình được tái bản không chỉ phục vụ cho đào tạo Cao học hiện nay của Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, Đại học Sư phạm Huế v.v... mà còn phục vụ cho việc học tập, nghiên cứu của nghiên cứu sinh, giảng viên các trường đại học, cao đẳng, các nhà quản lý giáo dục đại học, những nhà nghiên cứu quan tâm đến vấn đề sinh viên.

Để giáo trình được ngày càng hoàn thiện hơn, chúng tôi mong được sự góp ý kiến của các giảng viên, các cán bộ nghiên cứu và học viên cao học của các trường đại học và những người quan tâm đến vấn đề này.

Thay mặt các tác giả
Chủ biên
PGS.TS. Nguyễn Thạc

LỜI GIỚI THIỆU

Việc đào tạo những nhà chuyên môn ở trình độ đại học và sau đại học ở nước ta hiện nay đang có nhiều thay đổi cấp bách do yêu cầu của sự phát triển kinh tế – xã hội trong nước và sự hoà nhập với cộng đồng thế giới. Một trong những khoa học cung cấp tri thức về con người nói chung, về người cán bộ giảng dạy và sinh viên nói riêng nhằm làm cơ sở cho các phương pháp giảng dạy và giáo dục ở đại học là Tâm lí học đại học sư phạm đại học. Vốn tri thức tâm lí sư phạm về học sinh phổ thông không đủ để giải quyết những vấn đề phức tạp trong việc giáo dục, giảng dạy những sinh viên ở lứa tuổi trưởng thành. Đối với đối tượng này, việc khai thác các tiềm năng tự học sáng tạo ở họ là đặc biệt quan trọng. Những tri thức tâm lí ứng dụng trong điều kiện ở đại học và cao đẳng nêu trong giáo trình *Tâm lí học sư phạm đại học* góp phần giải quyết vấn đề đó.

Nội dung cơ bản của giáo trình được trình bày trong năm chương:

Chương I. Khái quát chung về Tâm lí học sư phạm đại học.

Chương II. Những cơ sở tâm lí của công tác giáo dục sinh viên.

Chương III. Đặc điểm tâm lí các dạng hoạt động cơ bản của sinh viên.

Chương IV. Một số cơ sở tâm lí học của hoạt động dạy học ở đại học.

Chương V. Nhân cách và hoạt động của người cán bộ giảng dạy đại học.

Nội dung cơ bản của cuốn giáo trình dựa trên sự khái quát những nghiên cứu lí luận và thực tiễn ở trong và ngoài nước, không chỉ ở Liên Xô cũ và Đông Âu mà còn ở các nước khác. Các tác giả đã khai thác kinh nghiệm nhiều năm của bản thân

qua giảng dạy ở đại học, các lớp cao học, các lớp bồi dưỡng cán bộ giảng dạy của một số trường đại học và cao đẳng.

Những tri thức tâm lý học sư phạm đại học sẽ giúp cho cán bộ quản lý trường đại học và cao đẳng trong việc tổ chức và kế hoạch hoá quá trình hoạt động giảng dạy và học tập, tổ chức một cách khoa học lao động của sinh viên và cán bộ giảng dạy. Những kiến thức đó sẽ giúp người cán bộ giảng dạy cải tiến phương pháp dạy học, nâng cao hiệu quả học tập của sinh viên. Với những hiểu biết về tâm lý học sư phạm đại học, người sinh viên, học viên có thể nâng cao khả năng tự học, tự hoàn thiện.

Cuốn giáo trình này được viết nhằm phục vụ cho môn Lý luận giảng dạy đại học thuộc chương trình đào tạo Cao học đã được Bộ Giáo dục và Đào tạo duyệt. Đây cũng là tài liệu được dùng ở các lớp cao học Tâm lý – Giáo dục học và các lớp bồi dưỡng về khoa học giáo dục cho các trường đại học, cao đẳng. Cuốn sách này cũng rất hữu ích cho các nhà nghiên cứu khoa học giáo dục đại học.

Chúng tôi xin trân trọng giới thiệu tài liệu này với đông đảo bạn đọc là cán bộ giảng dạy các trường đại học, cao đẳng, học viên các lớp cao học, các nhà nghiên cứu và các cán bộ quản lý quan tâm tới lĩnh vực này.

Hà Nội, ngày 20 tháng 11 năm 1992¹⁾

Đặng Bá Lâm, PGS. PTS Giáo dục học

Viện trưởng Viện Nghiên cứu Đại học và Giáo dục chuyên nghiệp

¹⁾ Đây là lời giới thiệu cho tài liệu được giảng dạy cao học từ năm 1992 tại Viện Nghiên cứu Đại học và Giáo dục chuyên nghiệp (nay là Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam).

KHÁI QUÁT CHUNG VỀ TÂM LÝ HỌC SƯ PHẠM ĐẠI HỌC

1. SƠ LƯỢC LỊCH SỬ PHÁT TRIỂN TÂM LÝ HỌC LỨA TUỔI VÀ TÂM LÝ HỌC SƯ PHẠM

Tâm lý học lứa tuổi và Tâm lý học sư phạm là hai ngành ứng dụng sớm nhất của khoa học tâm lý. Đối tượng nghiên cứu của Tâm lý học lứa tuổi là động lực phát triển tâm lý, sự phát triển cá thể của các quá trình tâm lý và các phẩm chất nhân cách của con người theo lứa tuổi từ tuổi thơ, tuổi nhi đồng, tuổi thiếu niên, tuổi thanh niên đến tuổi già. Còn đối tượng của Tâm lý học sư phạm là những quy luật tâm lý của việc dạy học và giáo dục đối với trẻ từ mẫu giáo đến học sinh các lớp phổ thông và cả đối với sinh viên. Cụ thể là, Tâm lý học sư phạm tìm cơ chế tâm lý của quá trình học sinh lĩnh hội nền văn hoá vật chất, tinh thần của xã hội và biến nó thành vốn riêng của mình; tìm mối quan hệ giữa tri thức tiếp thu và sự phát triển của chức năng tâm lý cao cấp của học sinh, sinh viên; tìm cơ chế lĩnh hội ở lứa tuổi khác nhau, tổ chức các hoạt động phù hợp với sự phát triển trí tuệ vì sự phát triển tâm lý. Nhân cách của con người nói chung, của trẻ em và thanh niên nói riêng không nằm ngoài việc giảng dạy và giáo dục của nhà trường. Việc nghiên cứu các vấn đề nói trên ở trẻ em và thanh niên đã thể hiện mối quan hệ chặt chẽ của hai ngành tâm lý học này. Theo quan điểm “học suốt đời” thì Tâm lý học lứa tuổi và Tâm lý học sư phạm không thể chỉ hạn định nghiên cứu ở lứa tuổi trẻ em và thanh niên và các quy luật học tập, giảng dạy đối với họ là đối tượng nghiên cứu cần phải được mở rộng hơn nữa. Nhưng Tâm lý học lứa tuổi và Tâm lý học sư phạm xuất hiện từ bao giờ? Quá trình